

ЗЕМЛЯ

***далеко, як небо від землі** [Номис, 357].

***добре ёго приняв, що аж носом заповров землю** [Номис, 210].

***за царя Томка, як була земля тонка** [Номис, 316].

***крізь землю пішов** [Свидницький, 450].

***такий добрий, як чортового назімка хата** [Номис, 232].

Отже, аналіз фразеографічних напрацювань, власний досвід укладання фразеологічних словників переконує у важливості формування реєстру фразем української мови, а додавання ілюстративного матеріалу більше уможливить розуміння значення цих одиниць.

Актуальною вважаємо підготовку загальноукраїнського фразеологічного словника літературної мови та говіркового мовлення.

Список використаних джерел

1. Березовська Г.Г. Словник говірки села Осички Подільського району Одеської області. Умань : ВПЦ «Візаві», 2022. 275 с.
2. Голянич М.І. Мовний портрет села Тюдів. Івано-Франківськ, 2018. Т. 1: А – М. 1000 с.
3. Денисюк В.В. Дмитрушки. Словник говірки рідного села. Умань : ВПЦ «Візаві», 2024. 459 с.
4. Коваленко Н.Д. Фразеологічний словник подільських і суміжних говірок. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Рута», 2019. 412 с.
5. Лесюк М.П. Мовний світ сучасного галицького села. Івано-Франківськ : Вид-во «Нова зоря», 2008. 328 с.

Кочубей Тетяна,
Деревянко Тетяна
м. Київ

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СЛОВНИКАРСТВА (ОГЛЯД ДЖЕРЕЛ)

Вступ. Наукові розвідки вітчизняних учених присвячено розгляду різноманітних тенденцій розвитку українського словникарства, зокрема таким питанням, як соціолінгвальні явища в українських новітніх словниках (І. І. Брага); характеристика рукописного українсько-польського словника Й. Скоморовського

(І. Р. Сус); українська лексика в словниках, особливості рукописного українсько-польського словника «Idyotyzy» І. Вагилевича як пам'ятки української діалектної фразеографії, роль сучасних українсько-південнослов'янських двомовних словників у створенні української національної лінгвістичної інфраструктури (Л. П. Васильєва); словниковий доробок В. Лазаревського, а саме: стан і перспективи його подальшого вивчення (Б. Галас).

Мета дослідження полягає в аналізі наукових публікацій, присвячених українському словникарству, та висвітленню ролі цих праць для його розвитку.

Виклад основного матеріалу. Здійснимо спробу огляду наукових досліджень, присвячених словникарству. У цьому напрямі слушною є думка Л. П. Васильєвої про те, що «останніми роками українська лексикографія розвивається у двох напрямках – поглибленого опрацювання класичних зразків словникарства (К. Д. Городецька, В. В. Дубічинський, В. А. Шириков та ін.) та розвитку її нових галузевих напрямів, орієнтованих на актуальну для сьогодення антропоцентричну парадигму» [2, с. 20].

На основі аналізу українсько-польських словників Ірина Сус робить висновок про те, що цінним для сьогодення є рукописний українсько-польський словник «Idyotyzy» І. Вагилевича як додаток до його рукописної монографії та як пам'ятки української діалектної культури. Як зазначає авторка, «Понад століття УПФС “Idyotyzy” був поза увагою мовознавців, і про нього подавалися відомості лише в описах рукописних матеріалів І. Вагилевича» [5, с. 141]. Крім того, вона вважає, що цей словник являє собою важливе джерело, в якому поданий «багатий матеріал для вивчення фразеології говорів південно-західного наріччя в діахронії» [5, с. 144], тому він може стати в пригоді для подальших досліджень у цьому напрямі.

Здійснений Іриною Сус аналіз лексикографічних джерел в Українсько-польському фразеологічному словнику «Idyozmy» дав змогу науковиці виокремити ареали їхнього функціонування, зокрема такі, як: гуцульський, бойківський – гуцульський, бойківський – гуцульський – закарпатський, наддністрянський – бойківський – гуцульський, бойківський – гуцульський – закарпатський – лемківський, наддністрянський – бойківський – гуцульський [5].

Словниковому доробку В. Лазаревського присвячено статтю Бориса Галаса «Словниковий доробок В. Лазаревського: стан і перспективи дальшого вивчення», в якій автор акцентує увагу на історії дослідження рукописного словника В. Лазаревського (середина XIX століття) [3]. Науковцю вдалося відтворити хронологію подій, пов'язану з виявленням оригіналу словника В. Лазаревського, який наразі зберігається в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. Як зазначає Б. Галас, «...зібрані й упорядковані В. Лазаревським за неабиякою зацікавленістю В. Даля словникові матеріали української мови залишилися в рукопису на стадії лише матеріалів, а не завершеного і підготовленого до друку словника. Проте і в такому вигляді вони становлять важливе надбання науки» [3, с. 27].

На основі аналізу доробку В. Лазаревського автор публікації дійшов висновку про те, що його спадок може мати широке застосування в напрямі «створення нових спеціальних словників (історичного, діалектних), а також нормативних словників, у яких певне місце (з відповідними ремарками) повинні займати й одиниці з периферії мовної системи (частина застарілої лексики, діалектизми)» [3, с. 27].

У статті Л. П. Васильєвої зацентровано увагу на специфіці та практиці укладання сучасних українських навчальних тематичних словників. Здійснений нею аналіз різних зразків тематичних словників дає змогу дійти висновку про те, що «тематичний принцип класифікації матеріалу доволі зручний і доцільний для використання при комплексному вивченні різних рівнів лексичної підсистеми певної мови... Особливо корисні такі словники для викладання слов'янських мов як іноземних, передусім для мов південнослов'янських, вивчення яких в Україні на сьогодні майже не забезпечене вітчизняними підручниками і посібниками, а в навчальному процесі часто використовуються застарілі або не завжди такі, що відповідають рівню українського користувача...» [2, с. 23–24].

І. І. Брагою приділено увагу соціолінгвальним явищам в українських новітніх словниках, зокрема таким напрямом їх розвитку, як соціолінгвістика та українська академічна лексикологія (ідеологічно маркований лексикон, соціально маркований лексикон), соціолінгвістика й українська народна

лексикографія, зв'язку соціолінгвістики та академічної лексикографії, а також взаємодії академічної й народної лексикографії [1].

Висновки. Отже, проблема створення українських словників є досить актуальною в умовах сьогодення та потребує подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Брага І. І. Соціолінгвальні явища в українських новітніх словниках. *Українська мова*. 2024. № 1. С. 77–107. URL: <https://shron1.chtyvo.org.ua/Braha-Iryna/Sotsiolinhvalni-iaivscha-v-ukrainskykh-novitnikh-slovnnykakh.pdf>.

2. Васильєва Л. П. Роль сучасних українсько-південнослов'янських двомовних словників у створенні української національної лінгвістичної інфраструктури. *Мовознавство*. 2018. № 6. С. 20–29. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1311302.pdf>.

3. Галас Б. Словниковий доробок В. Лазаревського: стан і перспективи дальшого вивчення. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. праць / відп. ред. І. В. Сабадош. Ужгород, 2017. Вип. 22. С. 24–32.

4. Сус І. Р. До характеристики рукописного українсько-польського словника Й. Скоморовського. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. 2003. Вип. 30. С. 72–77.

5. Сус І. Р. Рукописний українсько-польський словник «IDYOTYZMY» І. Вагилевича як пам'ятка української діалектної фразеології. *Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства* : зб. наук. пр. 2016. Вип. 21: Ареалогія й ономастика. С. 141–145.

Крижанівська Ольга
м. Кропивницький

НАВЧАЛЬНИЙ СЛОВНИК У СТАРШІЙ ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СПІЛЬНОГО ПОНЯТІЙНОГО ПОЛЯ

Старша профільна школа покликана сформувати у випускника школи не тільки стійкий інтерес до певного фаху, а й повинна забезпечити формування пропедевтичних мовно-мовленнєвих компетентностей, які уможливають безбар'єрний професійний дискурс на наступному етапі здобування освіти за обраним фахом – у коледжі чи університеті.